

УДК: 657.6

Лопоносова Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри фінансів та обліку,
Інституту економіки та менеджменту
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
e-mail: 19062000nl@ukr.net
<https://orcid.org/0009-0009-1611-9333>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У цій статті проаналізовано особливості правового регулювання аудиторської діяльності.

Проведено дослідження в галузі аудиторської діяльності на основі наукових праць вітчизняних авторів, реальї вітчизняної практики та нормативно-правових документів.

Зазначено, що необхідність прийняття усіма суб'єктами господарювання управлінських рішень щодо укладення контрактів з контрагентами, отримання позик, здійснення інвестицій тощо обумовлює існування аудиту як способу забезпечення достовірної інформації фінансової звітності. Визнання аудиту як властивого ринковій економіці інституту має важливе значення для визначення його інституційних рамок, а також вдосконалення системи його правового регулювання.

Визначено, що аудиторська діяльність регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Розглянуто, що аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності провадять аудиторську діяльність відповідно до міжнародних стандартів аудиту.

Визначено права та обов'язки суб'єкта аудиторської діяльності і замовника при наданні аудиторських послуг та зазначено, що вони визначаються в договорі відповідно до вимог Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та інших нормативно-правових актів.

Наведено поняття «аудиторська діяльність» та «аудит фінансової звітності».

Ключові слова: правове регулювання, аудит фінансової звітності, аудиторська діяльність, суб'єкти аудиторської діяльності, аудиторські послуги.

Loponosova N. FEATURES OF LEGAL REGULATION OF AUDITING ACTIVITIES

In this article analyzes the peculiarities of legal regulation in audit activity.

The research was conducted in the field of auditing based on the scientific works of domestic authors, the realities of domestic practice and legal documents.

It is noted that the need for all economic entities to make management decisions regarding the conclusion of contracts with counterparties, obtaining loans, making investments, etc., determines the existence of audit as a way to ensure reliable information in financial statements. Recognizing the audit as inherent in the market economy of the institute is important for determining its institutional framework, as well as improving the system of its legal regulation.

It was determined that audit activity is regulated by the Law of Ukraine «On the Audit of Financial Statements and Audit Activity».

It is considered that auditors and subjects of audit activities conduct audit activities in accordance with international auditing standards.

The rights and obligations of the subject of audit activity and the customer in the provision of audit services are determined and it is stated that they are defined in the contract in accordance with the requirements of the Law of Ukraine «On Auditing Financial Statements and Audit Activity» and other normative legal acts.

The concepts of «auditing activity» and «audit of financial statements» are generalized.

Key words: legal regulation, audit of financial statements, audit activity, subjects of audit activity, audit services.

Постановка проблеми. Аудиторська діяльність в Україні, як різновид підприємницької, є порівняно новою і тому процес її розвитку до нині супроводжується рядом проблемних питань, серед яких основне місце посідає його нормативно-правове регулювання та забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить про різні підходи до розкриття сутності даного питання. Окремі аспекти досліджуваної проблематики знайшли своє відображення у працях багатьох науковців, серед них: В.В.Радська, Я.В.Петракова, С.Б.Савченко, А.Дроздова, Н.А.Остап'юк та інші. Проте залишаються питання, що потребують подальшого вивчення у сфері правового регулювання аудиторської діяльності в Україні.

Враховуючи викладене, **метою статті** є аналіз особливостей правового регулювання в аудиторській діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні правове регулювання аудиторської діяльності здійснюється у відповідності з англо-американським підходом. На думку В.В. Радської та Я.В.Петракова, це означає, що держава встановлює лише вимогу здійснення аудиту, а методику його проведення визначають професійні організації [6].

Ієрархія державного регулювання інституту аудиту, з точки зору правової науки, виглядає таким чином: Конституція України, Господарський та Цивільний кодекси України, Закони Верховної Ради

України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти міністерств, відомств, Аудиторської Палати України тощо [1].

Юридично аудиторська діяльність вперше в незалежній Україні була закріплена в Законі України «Про аудиторську діяльність» від 22 квітня 1993 року №3125-ХІІ [3].

Дія цього Закону України «Про аудиторську діяльність» не поширюється на аудиторську діяльність державних органів, їх підрозділів та посадових осіб, уповноважених законами України на здійснення державного фінансового контролю. Починаючи з 1993 року цей Закон зазнав змін у своїй структурі. Зміни вплинули на сутність та кількість статей Закону.

На зміну Закону України «Про аудиторську діяльність» Верховною Радою України був оприлюднений Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [2]. Таким чином, Закон «Про аудиторську діяльність» втратив чинність.

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні.

Цей Закон поширюється на аудиторів, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та виду діяльності, органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Аудит фінансової звітності – аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності юридичної особи про її відповідність вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності.

Аудиторська діяльність – незалежна професійна діяльність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг;

Аудиторська діяльність регулюється цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, міжнародними стандартами аудиту та міжнародними договорами.

Кабінет Міністрів України може встановлювати особливості провадження аудиторської діяльності щодо певних завдань відповідно до міждержавних угод, укладених відповідно до законодавства від імені Уряду України з урядами інших держав.

Аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності провадять аудиторську діяльність відповідно до міжнародних стандартів аудиту.

Суб'єкт аудиторської діяльності для надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності призначається загальними зборами акціонерного товариства, загальними зборами учасників, засновником у недержавних унітарних підприємствах, органом управління за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики державних (комунальних) підприємств та господарських товариств, у яких державі належить 100 % акцій (часток, паїв) статутного капіталу, іншим вищим органом управління відповідно до законодавства та установчих документів.

Аудиторські послуги надаються на підставі договору про надання аудиторських послуг, укладеного між суб'єктом аудиторської діяльності та замовником.

Замовник має право вільного вибору суб'єкта аудиторської діяльності.

У договорі про надання аудиторських послуг передбачаються предмет, обсяг аудиторських послуг, розмір та умови оплати, відповідальність сторін та інші умови відповідно до вимог законодавства та міжнародних стандартів аудиту.

Права та обов'язки суб'єкта аудиторської діяльності і замовника при наданні аудиторських послуг визначаються в договорі відповідно до вимог цього Закону та інших нормативно-правових актів [7].

Посадові особи юридичної особи, фінансова звітність якої перевіряється, зобов'язані створити для суб'єкта аудиторської діяльності належні умови для якісного надання аудиторських послуг.

Посадові особи юридичної особи, фінансова звітність якої перевіряється, несуть відповідальність за повноту і достовірність документів та іншої інформації, що надаються аудитору для надання аудиторських послуг.

Звіти за результатами надання аудиторських послуг оформляються відповідно до міжнародних стандартів аудиту та вимог цього Закону.

Аудитор та суб'єкт аудиторської діяльності мають право надавати послуги з аудиту, огляду фінансової звітності та виконувати інші завдання з надання впевненості, за умови що такий аудитор, суб'єкт аудиторської діяльності, його власники (засновники, учасники), посадові особи та працівники незалежні від юридичної особи, фінансова звітність якої підлягає перевірці.

Обов'язкове проведення аудиту проводиться в підприємствах, що становить суспільний інтерес.

Підприємства, що становлять суспільний інтерес, – підприємства – емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств.

Обов'язковий аудит фінансової звітності – аудит фінансової звітності суб'єктів господарювання, які зобов'язані оприлюднити або надати фінансову звітність користувачам фінансової звітності разом з аудиторським звітом, що проводиться суб'єктами аудиторської діяльності.

Річна фінансова звітність публічного акціонерного товариства підлягає обов'язковій перевірці

незалежним аудитором (аудиторською фірмою) [8].

Зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення порядку оприлюднення фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності, а також за ненадання аудитором інформації до Органу громадського нагляду за аудиторською діяльністю почали діяти з 7 лютого 2019 року.

В Україні, наразі система нормативно-правового регулювання вітчизняного незалежного аудиту включає два рівні: національні нормативи аудиту (вони ж Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг – з 2004 р.) та внутрішньо фірмові стандарти. Останні зазвичай стосуються внутрішньо фірмового документообігу (робочих документів аудитора та спілкування із замовником) та методики проведення аудиту і надання аудиторських послуг. Ці стандарти не можуть суперечити національним (міжнародним), а лише конкретизують їхні положення [4].

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 27.12.2017 р. є важливим нормативно-правовим актом, який регулює сферу аудиту фінансової звітності та діяльність аудиторських організацій в Україні. Цей закон був прийнятий для забезпечення транспарентності, надійності та об'єктивності аудиторської діяльності, а також для забезпечення дотримання вимог міжнародних стандартів аудиту.

Основні аспекти Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» включають:

1. Визначення сфери застосування. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» регулює проведення аудиту фінансової звітності суб'єктами господарювання, органами державної влади, місцевого самоврядування та іншими організаціями та установами.

2. Встановлення вимог до аудиторських організацій. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначає критерії та вимоги для здійснення аудиторської діяльності аудиторськими організаціями, зокрема щодо ліцензування, професійних стандартів, етичних норм та зобов'язань.

3. Встановлення процедур аудиту. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» встановлює процедури проведення аудиту фінансової звітності, зокрема щодо планування аудиту, збирання доказів, формування висновків та подання звітів.

4. Визначення відповідальності аудиторів. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» передбачає відповідальність аудиторів за якість та об'єктивність проведення аудиту, а також за невиконання вимог законодавства.

5. Забезпечення незалежності аудиторів. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» встановлює принципи незалежності аудиторів та обмеження впливу сторонніх осіб на їх роботу [5].

Отже, основними правовими регуляторами аудиторської діяльності в Україні є, окрім закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг.

Останнім часом в Україні відбулися важливі зміни аудиторського середовища, спрямовані на підвищення прозорості бізнесу та якості аудиту його звітності.

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» є важливим інструментом у забезпеченні фінансової стабільності, довіри громадськості та прозорості в сфері аудиторської діяльності в Україні. Цей Закон встановлює чіткі правила і стандарти, які сприяють вдосконаленню фінансової звітності та забезпеченню високої якості аудиторських послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/Нормативно-правовий_акт
2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T172258?an=1>
3. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 № 3125-XII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T312500>
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 року. URL: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.
5. Остап'юк Н. А. Проблеми нормативного регулювання організації аудиторської діяльності. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/51914/48131>
6. Радська В. В. Аудит : навч. посіб. / В. В. Радська, Я. В. Петраков. К.: Центр учбової літератури, 2008. 416 с.
7. Савченко С. Б., Дроздова А. Проблеми нормативно-законодавчого регулювання аудиту в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 1 (72). С. 225–229.
8. Юридична консультація Толмачових. URL: <https://yuristy.sumy.ua/advokatskij-ispit/usnachastina/37-13-byudzhetne-podatkovе-ta-mitne-zakonodavstvo/323-pravove-regulyuvannya-auditorskoji-diyalnosti>

REFERENCES

1. Wikipedia. Free encyclopedia. Retrieved from: http://uk.wikipedia.org/wiki/Normative-legal_act

2. Law of Ukraine "On the Audit of Financial Statements and Audit Activity" dated 12.21.2017 No. 2258-VIII. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T172258?an=1>
3. Law of Ukraine "On Audit Activity" dated 04/22/1993 No. 3125-XII. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T312500>
4. International standards of quality control, audit, review, other assurance and related services. 2016-2017 edition. Retrieved from: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.
5. Ostap'yuk N. A. Problems of normative regulation of the organization of auditing activities. Retrieved from: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/51914/48131>
6. Radska V. V. (2008) Audit: training. manual / V. V. Radska, Ya. V. Petrakov. K.: Center of Educational Literature. 416 p.
7. Savchenko S. B. Drozdova A. (2017) Problems of regulatory and legislative regulation of audit in Ukraine. [Problemy normatyvno-zakonodavchoho rehulyuvannya audytu v Ukraini. Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo]. Foreign trade: economy, finance, law. No. 1 (72). P. 225–229. [in Ukrainian].
8. Legal consultation of the Tolmachovs. Retrieved from: <https://yuristy.sumy.ua/advokatskij-ispit/usnachastina/37-13-byudzhetne-podatkove-ta-mitne-zakonodavstvo/323-pravove-regulyuvannya-auditorskoi-diyalnosti>

Стаття надійшла до редакції: 23.10.2020

УДК 342.9

Фомічов Костянтин Сергійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
e-mail: kostyantun_fomichov@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2062-6441>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті досліджено окремі проблемні аспекти розвитку адміністративно-правового регулювання державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Вказано що сучасний період розвитку Української держави як соціальної та правової тісно пов'язаний з постійним безперервним реформуванням всіх сфер суспільного життя, в тому числі спрямованим на оновлення та упорядкування адміністративно-правового регулювання у сфері формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Констатовано що державою постійно розробляються національні стратегії, програми, концепції, тощо, які спрямовані на визначення напрямків удосконалення забезпечення реалізації прав і задоволення потреб осіб з інвалідністю.

З'ясовано загальний стан сучасного правового регулювання захисту прав осіб з інвалідністю. Окреслено причини та умови існування проблем такого регулювання. Зокрема, сьогодні соціальна сфера України має низку невирішених проблем, спричинених внаслідок відсутності чітких напрямів соціальної політики та економічно-політичної стабільності. Як результат спостерігається безробіття, глибоке соціальне розшарування, погіршення демографічної ситуації та умов життя населення загалом.

Визначено що розвиток адміністративно-правового регулювання державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю об'єктивно пов'язаний із розвитком як інших галузей права, так й інших галузей науки в цілому – медицини, техніки, архітектури, психології, інформаційних технологій, тощо. Зазначене обумовлює необхідність дослідження не лише правових, але й неправових явищ у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, що є однією із ознак її розвитку.

Вказано на необхідність створення дієвої публічної системи відповідних суб'єктів, що здатні належним чином формувати та реалізовувати державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Звернуто увагу на необхідність кодифікації законодавства у сфері соціального захисту прав осіб з інвалідністю. Розкрито напрямки за якими повинно здійснюватися удосконалення адміністративно-правового регулювання державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Ключові слова: удосконалення, правове регулювання, державна політика у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, особи з інвалідністю

Fomichov K. PROBLEM ASPECTS OF IMPROVING ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF STATE POLICY IN THE SPHERE OF SOCIAL PROTECTION OF PERSONS WITH DISABILITIES

The article examines certain problematic aspects of the development of administrative and legal regulation of state policy in the field of social protection of persons with disabilities.

It is indicated that the current period of the development of the Ukrainian state as a social and legal one is closely related to the constant and uninterrupted reform of all spheres of social life, including those aimed at updating and streamlining administrative and legal regulation in the sphere of formation and implementation of state policy in the sphere of social protection of persons with disabilities.